ל"ג בעומר בהלכה

נערך ע"י

יחזקאל הרטמן

גמ' יבמות סב:

שנא' בבקר זרע את זרעך וגו' אמרו שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והיה העולם שמם עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע והם הם העמידו תורה אותה שעה תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת

טור סי' תצג

א נוהגים בכל המקומות שלא לישא אשה בין פסח לעצרת והטעם שלא להרבות בשמחה שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא (עי' יבמות סב:). **וכתב הרי"ץ גיאת** (ח"ב עמ' קט) **דוקא נישואין שהוא עיקר שמחה אבל לארס ולקדש שפיר דמי. ונישואין נמי מי שקפץ וכנס אין עונשין אותו אבל אם בא לעשותו בתחלה אין מורין לו לעשות כך וכזה הורו הגאונים: ב ויש מקומות שנהגו שלא להסתפר.** (א) [א] **ויש מסתפרים מל"ג בעומר ואילך שאומרים שאז פסקו מלמות:**

בית יוסף

ב ומה שכתב ויש מקומות שנהגו שלא להסתפר. כ"כ הר"י ן' שועיב בדרשת יום ראשון של פסח (מא ע"ד) וכן המנהג פשוט בינינו: **ומה שכתב ויש מסתפרין מל"ג בעומר ואילך.** כ"כ ה"ר דוד אבודרהם (עמ' רמה) בשם אבן הירחי (המנהיג הל' ארוסין סוס"י קו) משמו של הרז"ה וכ"כ ג"כ הר"י ן' שועיב (שם) וז"ל שמעתי שיש במדרש שמתו מפסח עד פרוס העצרת והוא ט"ו יום קודם העצרת כאמרם (שקלים פ"ג ה"ד) [עד] פרוס הפסח פרוס החג שהם חמשה עשר יום בניסן ובתשרי וכשתסיר חמשה עשר יום מארבעים ותשעה יום נשארו שלשים וארבעה והנה הם שלשים ושלשה שלמים ומגלחים ביום ל"ד בבוקר כי מקצת היום ככולו עכ"ל ובספר

בית חדש

טעמא לפי שאנו תופסים עיקר כדברי התוספות שכתבו האחרונים משמם שלא מתו אלא בימים שאומרים תחנה בהם ונמצא שלא מתו בשבעת ימי הפסח ובשבע שבתות ובשני ימים של ראש חודש אייר ובראש חודש סיון שהם שבעה עשר ימים אלא שמאחר שאי אפשר לשבע ימי הפסח בלא שבת נמצא שאינם רק ששה עשר ימים שלא מתו בהם נשארו שלשים ושלשה שמתו בהם לפיכך נוהגין אבלות שלשים ושנים יום ומסתפרים בל"ג עצמו מטעם שנתבאר דמקצתו ככולו ואין מסתפרים אלא בל"ג עצמו ביום ולא בלילה שלפניו ולפי טעם זה של תוספות כאשר כתבנו נתפשטו שני המנהגים יש מקומות שאין מסתפרים עד ל"ג ומל"ג ואילך ול"ג עצמו בכלל מסתפרין כדפרישית ויש מקומות שמסתפרים עד ראש חודש אייר וראש חודש אייר בכלל אבל אחר כך אין מסתפרים עד עצרת רק בל"ג בעצמו לחוד מסתפרין והיינו טעמא דעד ראש חודש אייר וראש חודש אייר בכלל איכא ששה עשר ימים ונשארו שלשים ושלשה שמתאבלים בהם ולפיכך מסתפרים בל"ג עצמו משום דמקצתו ככולו כדפרישית וממילא

שולחן ערוך סי' תצג

ב ג [ו] נוהגים שלא להסתפר עד ל"ג לעומר שאומרים שאז פסקו מלמות ד ואין להסתפר עד יום ל"ד בבקר ה [ז] **אלא אם כן חל יום ל"ג ערב שבת שאז מסתפרין בו מפני כבוד השבת:** הגה [ח] (ג) ובמדינות אלו אין נוהגין כדבריו אלא מסתפרין ביום ל"ג ג [ה] [ט] (ג*) ומרבים בו קצת (ד) שמחה א [ו] (ד) ואין אומרים בו (ה) תחנון [י] (ה) ואין להסתפר עד ל"ג בעצמו ולא מבערב [יא] ב (ו) מיהו אם חל ביום ראשון [ז] נוהגין להסתפר מיום ששי לכבוד (ו) שבת [ח] [יב] (ז) ומי שהוא ד ג בעל (ז) ברית או מל בנו ד מותר להסתפר בספירה לכבוד המילה:

ג י (א) [יג] יש [ט] נוהגים להסתפר בראש חדש אייר וטעות הוא בידם: הגה ה ט מיהו בהרבה (ח) מקומות

עד עצרת (ב"ח ד"ה ומ"ש). אבל במדינה זו נהגו לישא ולהסתפר בג' ימי הגבלה. לכן נראה לי דלא ישאו ויסתפרו בראש חדש אייר, ובראשון של ימי הגבלה אמרינן מקצת היום ככולו, וכן משמע במהרי"ל [דיני הימים שבין פסח לעצרת עמוד קנז], ע"ש. ויש עוד דיעה אחרת, כשתסיר ז' ימי הפסח ו' שבתות ב' ימים ראש חדש אייר וא' ראש חדש סיון נשארו ל"ג יום. ולפי זה אין היתר אלא בראש חדש עצמו. ורמ"א השמיט דיעה זו, משמע דלא סבירא ליה הכי. ובהג"ה סוף מנהגים [מנהג כל השנה אות יב] משמע דמותר לישא בשבת שלפני שבועות. ומיהו אזיל לשיטתיה [מנהגי פסח עמוד סו; הגהות מנהגים שם אות מח] דסבירא ליה דאינו אסור אלא עד ל"ג בעומר, ע"ש: ו מקצת. פירוש, שמקצת בני אדם לא ינהגו כך ומקצת כך, (א) דהוי לא תתגודדו. י ויען כי דין זה לא נתבאר כל כך בפוסקים, אציגה לפניך הסוגיא ביבמות דף (י"ד) [יג] [ע"ב] וז"ל, מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג כו' אקרי כאן לא תתגודדו לא תעשון אגודות אגודות, אמר ליה (ע"פ) [עד כאן לא שנית] יח

נוהגים להסתפר עד ראש חדש אייר (ב) ואותן לא יסתפרו ה מל"ג בעומר ואילך אף על פי שמותר להסתפר בל"ג בעומר בעצמו ואותן מקומות שנוהגין א) להסתפר מל"ג בעומר ואילך לא יסתפרו כלל אחר פסח עד ל"ג בעומר [יד] ולא ינהגו בעיר אחת ד [י] (ט) מקצת מנהג זה ומקצת מנהג זה משום לא תתגודדו [דברים יד, א] [טו] וכל שכן [יא] שאין לנהוג היתר (י) כשתיהן:

(ב) ואותן לא יסתפרו מל"ג בעומר ואילך. כי הם סבירא להו דגם אחר ל"ג בעומר מתו עד עצרת, כי ל"ג אינו סימן להפסקת המיתה בו ביום, אלא מנין ל"ג הוא סימן לכמה ימים היתה המיתה. מה שאין כן לאותן שמסתפרין אחר ל"ג בעומר, סבירא להו דהמיתה היתה אף ביום שאין אומרים תחינה, אלא שביום ל"ג בעומר פסקה המיתה לגמרי, וא"כ עד ל"ג בעומר אסור בכל הימים, ואחר ל"ג בעומר מותר בכולם. ☞ ובודאי אין מנהגינו כדיעה זו האחרונה, כיון שאנו מסתפרים ומרבים קצת שמחה בל"ג בעומר, ואלו לדיעה ראשונה אין שום מעלה ליום ל"ג בעומר. והמנהג בכל המקומות שאין עושין נשואין אלא ביום ל"ג בעומר, לא לפניו ולא לאחריו עד עצרת, ואין לזה טעם, ואם תאמר שאוחז בחומרי שניהם, א"כ ביום ל"ג בעומר לא יסתפרו ולא יעשו נישואין מטעם השני. וי"ל דודאי העיקר שאחר ל"ג בעומר לא מתו, ואפילו הכי נוהגין קצת אבילות מחמת גזרת תתנ"ו שהיתה באשכנז בין פסח לעצרת, כמו שמפורש ביוצרות ופיוטים שאנו אומרים בשבתות

חכמת שלמה סי' תצג, ב

וכדומה, ובפרט דבזיון הוא שעל שבת לא יגלח וביום א' אחר השבת יגלח, לכך מותר לגלח בערב שבת, ובפרט דלא

ביאור הגר"א סי' תצג

הוא לשון הטור, ועיין בהג"ה: [ז] **אלא אם כן.** כמו שכתוב במועד קטן י"ז ב' ומודים חכמים כו': [ח] [הגה] **ובמדינות כו'.** כנזכר לעיל [ס"ק ו] בטור שאומרים שאז כו': [ט] **ומרבים כו'.** כמו שכתוב בסוף תענית [ל, ב] שבו פסקו מתי מדבר: [י] **ואין להסתפר כו'.** כנזכר לעיל [ס"ק ו] משום מקצת היום ככולו: [יא] **מיהו כו'.** כנזכר לעיל [ס"ק ז] ממה שכתוב במועד קטן י"ז ב': [יב] **ומי שהוא כו'.** כמו שכתוב בפרק א' דתענית י"ב א' מפני שיום טוב שלנו היה: [יג] [סעיף ג] **יש נוהגים כו'** [הגה] **מיהו כו'.** כי יש אומרים

גמ' מועד קטן יז: ותוס' שם

קרבנותיהן. תנא הכהן והאבל מותרין בגילוח האי אבל היכי דמי אילימא שחל שמיני שלו בערב הרגל ג איבעי ליה לגלוחי בערב הרגל אלא שחל שמיני שלו להיות בשבת ערב הרגל ד איבעי ליה לגלוחי ערב שבת דאמר רב חסדא אמר רבינא בר שילא ה הלכה כאבא שאול ומודים חכמים לאבא שאול בשחל שמיני שלו להיות בשבת ערב הרגל שמותר לגלח בערב שבת לא צריכא ו שחל שביעי שלו להיות בשבת ערב הרגל תנא ברא סבר לה כאבא שאול דאמר ז מקצת היום ככולו ויום שביעי עולה לו לכאן ולכאן וכיון דשבת הוי אנוס הוא תנא דידן סבר לה כרבנן דאמרי לא אמרינן מקצת היום ככולו ואכתי לא שלים אבילות דשבעה האי כהן היכי דמי אילימא דשלים

ותנא דידן סבר לה כרבנן. ואין להקשות מ"מ יגלח ע"ש כמו חל שבעה שלו בערב שבת ערב הרגל דשרו רבנן לגלח ואע"ג דלית להו מקצת היום ככולו באבילות דהתם נשלם האבילות קודם יו"ט אע"ג דמגלח קודם שנשלם דהא לית להו מקצת היום ככולו באבילות והכא מיהא אית להו משום כבוד יו"ט

פרי מגדים

עד שבועות. ובין למנהג א' ובין למנהג ב' מתאבלין ל"ג יום, והיינו בל"ג בעומר מסתפרין אף למנהג שני, דמקצת היום ככולו. ואולי יש איזה טעם דבחרו דוקא ביום ל"ג בעומר דוקא להסתפר בו ולומר מקצת היום ככולו למנהג שני. השיטה (הב') [הג'] טו היא

חק יעקב

הספירה נחם, ואמר בל"ג ונענש: **[ו] ואין אומרים בו תחנון.** גם בערב של יום ל"ב, וכן כתב במנהגים [לר"א טירנא מנהג כל השנה עמוד קסז] בדין התחנון שכן נוהגין במעריב ובפיהם. ומהרי"ל [דיני הימים שבין פסח לשבועות עמוד קנו] כתב המנהג באשכנז שבשחרית אין אומרין תחנה, מה שאין כן בערב אומרין תחנה. וא"כ מה שכתב הרב ג"כ דאין להסתפר עד ל"ג בעצמו, הוא ממהרי"ל על פי מנהגו, אבל לאותן הנוהגין שלא לומר תחנה מבערב הוא הדין דמותר להסתפר, דהא בהא תליא, וכהאי גוונא כתב המלבושי יום טוב [ד"ה

חתם סופר יו"ד רלג

דאיתא במדרש (כו) שמיום שכלה החררה שהוציאו ממצרים הלכו ג' ימים בלא לחם ואח"כ ירד המן, א"כ הי' הורדת המן ביום ל"ג בעומר וראוי לעשות לזה זכר טוב, אך הוא נגד ש"ס פרק ר"ע [פ"ז ע"ב]

שדי חמד מערכת א"י אות ו'

מכלעא מילתא שמת ביום ל"ג ועין רואה לסג' חיד"א בס' מראות עין בליקוטים סי' הל"ג וז"ל מ"ש בברכ"י דיש מי שכ' דפטירת רשב"י זיע"א בל"ג לעומר כ"כ בפרי עץ חיים אך נודע בנוסחאות כתבי האר"י היה עירבוב וטעות ספר והנוסחא האמיתית היא נוסחת ח' שערים שסדר הרב מוהרש"ו בן רבינו מוהרח"ו ז"ל ובשער הכוונות האריך בסוד ימי העומר וטעם שמתו כ"ד אלף ואח"כ למדו ה' אלו רע"ק ר"ש ור"מ וכו' והיינו שמחת רשב"י וכו' ויש טעם בשמחה זו שטועים בזה והוא האריך בזה ולא בא בפיו לומר שהוא פטירת רשב"י ואפשר כמ"ש אני בטוב עין דביום ל"ג התחיל ללמוד רע"ק לרשב"י וחבריו עכ"ל הרי דאין לנו הכרע דביום ל"ג נפטר רשב"י ואיך נעשה תענית ביום זה כתמיהת הסו"מ:

ועי"פ האמור ניחא מאי דעבוד הילולא ביום ל"ג בעומר לכבוד הרשב"י שנסמך ביום זה ושמחת התורה הק' שנתגלו סתרי תורה על ידו והוא היה רבן ומאורן של ישראל שהאיר להם במאור תורתו והשמחה היא על שנסמך ביום ההוא וכ"כ הפר"ח ז"ל ומיהו י"ל בשמחה זו למה וכו' ואפשר שהשמחה על אותם תלמידים שהוסיף אח"כ רע"ק שלא מתו כאלה עכ"ל וגם הילולא דרמב"ס לפי

ערוך השולחן סי' תצג

שמחה ואין אומרים בו תחנון עכ"ל וכוונתו דלעניין ל"ג בעומר בעצמו בכל מקום נוהגין להתיר בין לפי מנהגו של רבינו הב"י ובין לפי מנהגינו מפני שמחזיקין היום הזה לקצת יו"ט וגם במנחה שלפניו ורגילין לקרותו הלולא דרשב"י ובא"י מרבין בתפלה ובהדלקת נרות על קברו הקדוש ואומרים שנסתלק ביום זה וגם יצא מהמערה ביום זה (וכתבו המג"א סק"ג ובעט"ז שגדול אחד היה רגיל לומר נחם בכל יום ואמרו בל"ג בעומר ונענש ע"ש):

קובץ הלכות ספירת העומר פי"ח אות יא

לא הסתפר בערב שבת, מותר להסתפר במוצאי שבת.[טו]

[טו] אמר מו"ר שליט"א דהנה יסוד הך דמסתפרין בערב שבת כשחל ל"ג בעומר ביום א' היינו שלענין תספורת עשוהו כאילו נפסקה האבילות כבר בערב שבת כדי שיוכל להסתפר לכבוד שבת, ומכיון דנפסקה האבילות בערב שבת לענין תספורת, לכן גם במוצאי שבת אין לאסור

הליכות שלמה פי"א

לא. ונראה דבקביעות זו לא שריא תספורת גם בליל ל"ג בעומר להמתחילין בשאר שנים (עיין מ"ב סי' תצ"ג סקי"א ושעה"צ סקי"ג), דההיתר ביום ו' הוא רק משום כבוד שבת וא"כ במוצש"ק אין שום טעם להתיר80.

פרי חדש

כ **ואין להסתפר עד יום ל"ד בבקר.** הרב אזיל לטעמיה, שביו"ד סימן שצ"ה [סעיף א] פסק דלא אמרינן מקצת היום ככולו בלילה אלא בעינן מקצת יום ממש, ולפיכך פסק בכאן שצריך להסתפר בבקר, אבל מי שירצה לסמוך בכאן על הנהו פוסקים דסבירא להו דמקצת היום הוי אף במקצת מן הלילה לא הפסיד כלום להסתפר בלילה, דבכאן הולכין אחר המיקל יותר: